

Тимошек О.М.

*здобувач кафедри конституційного та міжнародного права,
Національна академія внутрішніх справ*

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Найважливішим складовим елементом системи захисту прав і свобод іноземців, який багато в чому визначає ефективність інших, є гарантування захисту прав і свобод, головне призначення якого полягає у створенні необхідних умов для негайного, ефективного та надійного захисту. Вони є системою норм, принципів та вимог, які забезпечують процес дотримання прав та законних інтересів людини.

Сучасний стан правового статусу іноземців в Україні у різних сферах соціального життя свідчить про недосконалість та розбалансованість механізму забезпечення захисту конституційних прав та свобод. Необхідно створити відповідні умови для реалізації прав та свобод, що повинні забезпечуватися надійною системою їхніх гарантій.

Для гарантування іноземцям можливості користуватися всіма правами та свободами держава повинна забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод, створити відповідний механізм їх гарантування [1]. Основним елементом цієї системи є гарантії, які являють собою цілу низку конкретних засобів, завдяки яким стає реальним ефективне здійснення іноземцями своїх прав і свобод, їх охорона і захист від правопорушення. Їх головне призначення полягає в забезпеченні всіх і кожного рівними правовими можливостями для набуття, реалізації, охорони та захисту суб'єктивних прав і свобод.

Роль і значення гарантій захисту прав і свобод іноземців визначається тим, що вони є важливими чинниками в економіці, політико-правові, культурній та інших сферах життя суспільства, які створюють умови для реальної можливості здійснення прав і свобод особи.

Одним із найбільшим і найвагомішим гарантуванням захисту прав і свобод іноземців є передбачена Конституцією України система організаційно-правових гарантій, серед яких особливе значення відводиться Президентові України, Верховній Раді України, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування,

судам, прокуратурі, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, політичним партіям тощо.

Ці суб'єкти конституційного права уповноважені визначати основні права і свободи людини і громадянина, закріплювати механізми їх реалізації та здійснювати судовий і позасудовий захист конституційних прав і свобод людини і громадянина [2, с. 51-58].

Поряд з національними гарантіями захисту прав і свобод Конституція України передбачає можливість використання і міжнародно-правових гарантій. Відповідно до статті 55 Конституції України кожен має право після використання всіх можливих національних засобів правового захисту звернутися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ або органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [3].

Додатковою гарантією захисту прав і свобод іноземців є також міжнародні механізми захисту прав людини, до яких приєдналася Україна.

У статті 8 Конституції України юридично ліквідовано всі нормативні перешкоди на шляху до забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина. В ній, зокрема, проголошено, що норми Основного Закону є нормами прямої дії. Завдяки цьому можливе звернення до суду для захисту прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції і воно належним чином гарантується навіть у разі відсутності інших нормативних правових актів.

Конституцією України передбачено також створення і закріплення дійового механізму захисту прав і свобод людини. Це стосується, головним чином, організації і здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову (ст. 6) [3]. Саме на судову владу покладається функція захисту конституційних прав і свобод. До того ж, за Конституцією України, каральна функція суду поступається функції правозахисній, праворегулюючій. Згідно з чинним законодавством рішення про надання санкцій на арешт, тримання під вартою і затримання осіб, підозрюваних у здійсненні злочину, а також щодо проведення огляду та обшуку житла або іншої власності особи приймаються виключно судами України.

Важливими ланками в механізмі захисту прав і свобод іноземців в Україні є Конституційний Суд України та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Таким чином, гарантії захисту прав та свобод іноземців як загальне поняття – це основні способи, засоби, за допомогою яких кожній особі забезпечується ефективний захист прав людини [4, с. 18].

Ефективність реалізації основних складових правового статусу особи безпосередньо залежить від юридичного забезпечення прав і свобод, яке здійснюється за допомогою суто юридичних засобів правових гарантій реалізації, охорони і захисту прав і свобод особи, система яких складає один з найважливіших структурних елементів механізму забезпечення прав і свобод, який виконує специфічні функції. Система юридичного гарантування прав і свобод складається із спеціально-юридичних засобів правомірної реалізації прав і свобод, а також їх охорони і захисту.

Під гарантіями захисту прав і свобод особи слід розуміти сукупність конкретних засобів, що носять юридичний, загальнообов'язковий характер, завдяки яким можливе найповніше і всебічне забезпечення ефективного здійснення захисту, охорони і захисту прав і свобод особи. Головне призначення правових гарантій захисту як невід'ємного елемента механізму забезпечення захисту прав і свобод полягає у створенні всім і кожному рівних правових можливостей для набуття, реалізації, охорони і захисту прав і свобод.

Ці зафіксовані в законодавстві зобов'язання держави по забезпеченню захисту прав і свобод особи, тобто по створенню і наданню громадянам реальних юридичних можливостей для практичного втілення прав і свобод в дійсність, і є юридичними гарантіями їх реалізації, охорони і захисту, адже саме державі належить виключно важлива роль у створенні належних умов для використання уповноваженими особами закріплених в нормативно-правових актах прав і свобод та виконання зобов'язаними суб'єктами юридичних обов'язків.

Класифікація правових гарантій захисту прав і свобод особи повинна відповідати певним вимогам: бути суспільно значимою та сприяти виявленню особливостей кожної групи і кожного виду юридичних засобів забезпечення захисту прав і свобод особи. Класифікаційними критеріями їх поділу можуть бути сфери їх діяльності, функції, суб'єкти здійснення, види гарантованих соціальних благ, способи юридичного закріплення, галузева приналежність, форми функціонування механізму забезпечення прав і свобод тощо.

Ефективність правових гарантій прав і свобод людини залежить від Основного Закону та чинних нормативно-правових актів, розвитку правових принципів, здійснення конституційного контролю, а також від того, як виконують приписи цих законів державні органи та громадські організації, покликані створювати умови для реалізації прав і дотримання обов'язків громадянами.

Роль і значення правових гарантій визначається тим, що вони створюють необхідні юридичні умови для перетворення закріплених у законодавстві прав і свобод людини та громадянина з можливостей на реальність.

Правові гарантії забезпечення захисту прав і свобод можна поділити на загальні (гарантії правомірної реалізації прав і свобод, гарантії попередження правопорушень) та спеціальні (гарантії захисту прав і свобод від скоєного правопорушення). Всі юридичні засоби забезпечення захисту прав і свобод функціонують нероздільно, взаємно підсилюючись. Їх цілеспрямований вплив у процесі забезпечення прав і свобод в сукупності з іншими чинниками створює єдиний цілісний механізм забезпечення прав і свобод особи [5, с. 3-9].

Правовий статус особи як складовий елемент механізму забезпечення захисту прав і свобод обумовлює зміст і призначення юридичних гарантій прав і свобод особи, а юридичні засоби забезпечення прав і свобод в свою чергу створюють належні юридичні умови для ефективною і максимально повною реалізації, охорони і захисту прав і свобод.

Список використаних джерел:

1. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні/ За ред.. акад.. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2008. – 252 с.
2. Биков О. Внутрішньодержавні нормативно-правові гарантії забезпечення прав та свобод національних меншин в Україні / О. Биков // Право України. – 2000. – № 8. – С. 51-58.
3. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) із змінами внесеними згідно із Законом № 742-VII, від 21.02.2014. – № 11. – Ст. 143.
4. Наливайко О.І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 / Наливайко Олег Іванович. – К., 2002. – 18 с.
5. Савенко М. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина та їх захист органами конституційної юрисдикції // Право України. – 1999. – № 2. – С. 3-9.